

Особливості формування особистісних рис суб'єктів до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах

Simko R.T. Features of the subjects' personality traits formation before the show of psychomotor skills in extreme conditions / R.T. Simko // Problems of Modern Psychology: Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 25. – Kamianets-Podilsky: Aksioma, 2014. – P. 441-452.

Р.Т. Сімко. Особливості формування особистісних рис суб'єктів до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах. Констатовано, що підготовка суб'єкта до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах діяльності – складний, багаторівневий і довготривалий процес, який передбачає розвиток психомоторних якостей, покращення координаційних можливостей, формування емоційно-вольової сфери, виховання здатності до самоконтролю та саморегуляції тощо.

Проведено аналіз теоретичних та експериментальних досліджень цієї проблеми, який дозволив стверджувати, що ефективність діяльності суб'єкта в екстремальних умовах збільшується зі зростанням рівня його особистісної, функціональної, технічної та тактичної підготовленості. Зазначено, що структурні складові програми підготовки суб'єкта до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах діяльності досі не виявлені.

Запропоновано програму формування особистісних рис, необхідних для розвитку психомоторики суб'єкта та діяльності в екстремальних умовах. За модель професії, що потребує прояву психомоторних якостей суб'єкта в екстремальних умовах, обрано діяльність співробітників патрульної служби міліції.

Обґрунтовано, що застосування інноваційної програми працівниками патрульної служби міліції до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах діяльності упродовж 14 тижнів дозволило їм статистично достовірно знизити ситуативну (перед несенням служби) й особистісну тривожність, збільшити рівень самоповаги, вольових виявів, активності.

Доведено, що сформовані особистісні риси, засвоєні вміння і навички розвинули у суб'єктів ризиконебезпечної діяльності професійну пильність і спроможність виконувати професійні обов'язки в екстремальних умовах.

Ключові слова: особистісні риси, психомоторика, психомоторні якості, патрульна служба міліції, екстремальні умови діяльності, психологічна підготовка.

Р.Т.Симко. Особенности формирования личностных черт субъектов к проявлению психомоторных качеств в экстремальных условиях. Констатировано, что подготовка субъекта к проявлению психомоторных качеств в экстремальных условиях деятельности – сложный, многоуровневый и длительный процесс, который предусматривает развитие психомоторных качеств, улучшение координационных возможностей, формирования эмоционально-волевой сферы, воспитание способности к самоконтролю и саморегуляции и т.д.

Проведён анализ теоретических и экспериментальных исследований этой проблемы, который позволил утверждать, что эффективность деятельности субъекта в экстремальных условиях увеличивается с ростом уровня его личностной, функциональной, технической и тактической подготовленности. Указано, что структурные составляющие программы подготовки субъекта к проявлению психомоторных качеств в экстремальных условиях деятельности до сих пор не обнаружены.

Предложена программа формирования личностных черт, необходимых для развития психомоторики субъекта и деятельности в экстремальных условиях. За модель профессии, требующей проявления психомоторных качеств субъекта в экстремальных условиях, избрана деятельность сотрудников патрульной службы милиции.

Обосновано, что применение инновационной программы работниками патрульной службы милиции к проявлению психомоторных качеств в экстремальных условиях деятельности в течение 14 недель позволило им статистически достоверно снизить ситуативную (перед несением службы) и личностную тревожность, увеличить уровень самоуважения, волевых проявлений, активности.

Доказано, что сформированы личностные черты, усвоенные умения и навыки развили у субъектов, деятельность которых связана с риском и опасностью, профессиональную бдительность и способность выполнять профессиональные обязанности в экстремальных условиях.

Ключевые слова: личностные черты, психомоторика, психомоторные качества, патрульная служба милиции, экстремальные условия деятельности, психологическая подготовка.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Зміст і якість професійно-психологічної підготовки визначає ефективність діяльності співробітників патрульної служби міліції у складних та екстремальних умовах несення служби. В переважній більшості випадків працівники міліції знаходяться в ситуаціях, які потребують швидкого прийняття рішень та виконання психомоторних дій щодо знешкодження злочинців, затримання порушни-

ків правопорядку, припинення масових заворушень, звільнення заручників тощо.

Належна організація професійної, зокрема і психофізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ, суттєво впливає на подолання проблем, пов'язаних із захистом життя і здоров'я правоохоронців під час несення служби в ризиконебезпечних умовах [5; 6].

Невдало сплановані та не ефективно виконані дії працівників патрульної служби міліції під час охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, попередження й припинення злочинів, призводять до втрат особового складу (травмування, поранення, загибель, тощо). Виникнення цих небезпечних наслідків пов'язане не тільки з незнанням порядку дій в екстремальних ситуаціях, які виникають, а також у зв'язку з неналежною фізичною підготовленістю та недостатнім рівнем сформованості особистісних рис, необхідних працівникам органів внутрішніх справ [5; 6; 8].

Значну роль у підготовці правоохоронців до несення служби в ризиконебезпечних умовах відіграє психомоторика, тобто об'єктивація всіх форм психічного відображення в рухах тіла [1; 3; 4].

Питання вдосконалення професійної діяльності розглядали такі вчені: Ю.М. Забродін [2], Б.Ф. Ломов [7], К.К. Платонов [9], Н.А. Розе [10] та багато інших.

Проте аналіз наукових праць показав, що питання психомоторної підготовки формування особистісних рис працівників ризиконебезпечних професій до виконання своїх обов'язків потребує подальшого вивчення та вдосконалення, особливо під час дій в екстремальних ситуаціях.

Мета статті – провести аналіз особливостей формування особистісних рис працівників органів внутрішніх справ до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах діяльності.

Застосовувалися тестові методики дослідження сили процесу збудження нервової системи, балансу процесів збудження і гальмування, інертності-рухливості процесів збудження та гальмування (за Є.П. Ільїним), самоповаги, вольових особливостей, активності суб'єкта (за семантичним диференціалом Ч. Осгуда, методика адаптована співробітниками психоневрологічного інституту імені В. Бехтерева), особистісної та ситуативної тривожності (за Ч. Спілбергером, методика адаптована Ю. Ханіним).

Співробітники патрульної служби міліції розв'язують різні завдання, що пов'язані із боротьбою зі злочинністю. Ці завдання стають дедалі складнішими та ризиконебезпечнішими. Важкі умови, в яких доводиться виконувати свої професійні обов'язки, вимагають від правоохоронців певного професіоналізму, сформованості необхідних особистісних рис і високого рівня їх психомоторної підготовленості до професійної діяльності, який до певної міри пов'язаний із властивостями нервової системи.

З метою розв'язання поставленої проблеми була створена експериментальна група з 37 співробітників патрульної служби міліції віком від 23 до 29 років (чоловіки). За показниками сили нервової системи досліджувані розподілялись так (табл. 1): 7 осіб з сильною нервовою системою (18,92%), 10 осіб з нервовою системою середньої сили (27,03%), 12 осіб з середньо-слабкою нервовою системою (32,43%), 8 осіб зі слабкою нервовою системою (21,62%).

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних експериментальної групи за показниками сили нервової системи

Сила нервової системи	n	%
Сильна нервова система	7	18,92
Нервова система середньої сили	10	27,03
Середньо-слабка нервова система	12	32,43
Слабка нервова система	8	21,62

За показниками зовнішнього балансу нервових процесів досліджувані розподілялись так (табл. 2): 11 осіб з переважанням збудження (29,73%), 9 осіб з урівноваженістю процесів збудження і гальмування (24,32%), 17 осіб з переважанням гальмування (45,95%).

Таблиця 2

Розподіл досліджуваних експериментальної групи за зовнішнім балансом нервових процесів

Співвідношення сили процесів збудження і гальмування в нервовій системі	n	%
Переважання збудження	11	29,73
Урівноваження процесів збудження і гальмування	9	24,32
Переважання гальмування	17	45,95

За показниками рухливості-інертності нервових процесів досліджувані розподілялись так (табл. 3): 15 осіб з рухливим збудженням (40,54%), 22 особи з інертним збудженням (59,46%), 14 осіб з рухливим гальмуванням (37,84%), 23 особи з інертним гальмуванням (62,16%).

Таблиця 3

Розподіл досліджуваних експериментальної групи за рухливістю-інертністю нервових процесів

Рухливість-інертність нервових процесів	n	%
Рухливе збудження	15	40,54
Інертне збудження	22	59,46
Рухливе гальмування	14	37,84
Інертне гальмування	23	62,16

Створюючи експериментальну групу ми враховували те, що в ризиконебезпечних умовах несення служби ефективність діяльності працівників органів внутрішніх справ під час проведення необхідних службових дій, забезпечення особистої додаткової безпеки в першу чергу залежать від їх психофізіологічних, індивідуально-типологічних властивостей, а також від наявності особистісних чинників, що дозволяють своєчасно приймати правильні рішення в екстремальних ситуаціях.

Також ми враховували те, що професійна підготовка співробітників органів внутрішніх справ України – це організований, безперервний і цілеспрямований процес. Основним завданням якого є оволодіння знаннями, спеціальними вміннями і навичками, необхідними для успішного розв'язання працівниками міліції оперативно-службових проблем. Динаміка оволодіння цими знаннями, вміннями і навичками, як показали спостереження, залежали від особливостей поєднання властивостей нервової системи у суб'єктів активності та їх особистісних рис.

У цілому порядок організації професійної підготовки, завдання і зміст навчання працівників патрульної служби міліції визначалися вимогами Закону України «Про міліцію», нормативно-правовими актами Міністерства внутрішніх справ України і знаходили безпосереднє відображення в навчальних планах, програмах, розкладах занять.

Згідно із «Настановою з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України» професійна підготовка мала певні конкретні завдання, це: оволодіння міліціонерами знаннями і спеціальними навичка-

ми, необхідними для виконання службових обов'язків з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю та оперативно-службових завдань; підвищення професіоналізму співробітників міліції шляхом удосконалення спеціальних навичок; зміцнення зв'язків з населенням; забезпечення працівниками органів внутрішніх справ прав людини; підвищення рівня культури спілкування рядового та начальницького складу з населенням; розвинування у співробітників органів внутрішніх справ моральних рис особистості; формування у міліціонерів патріотизму, відповідальності за сумлінне виконання своїх професійних обов'язків; розвиток здібностей до ініціативних дій.

Система професійної підготовки включала основні організаційні види навчання, які забезпечують його безперервність: початкова підготовка; післядипломна освіта; службова підготовка; самостійна підготовка.

Проведення службової та самостійної підготовки і застосування програми підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах упродовж 14 тижнів дозволило знизити їх ситуативну тривожність перед несенням служби з $38,65 \pm 0,87$ до $34,72 \pm 0,94$ бали (табл. 4). Різниця між середніми арифметичними показниками ($3,93$ бали) статистично достовірна $p < 0,01$.

Таблиця 4

**Зміни прояву тривожності та агресивності (в балах)
досліджуваних експериментальної групи після 14 тижнів
тренувальних занять**

Показники, що досліджувались	Кількісні характеристики		
	до формуль-ного експери-менту, $M \pm m$	після 14 тиж-нів тренуваль-них занять, $M \pm m$	різниця
Ситуативна тривожність	$38,65 \pm 0,87$	$34,72 \pm 0,94$	3,93
Особистісна тривожність	$33,05 \pm 0,69$	$30,63 \pm 0,79$	2,42
Агресивність	$41,02 \pm 1,08$	$39,84 \pm 0,97$	1,18

Відповідно до вимог, службова підготовка особового складу патрульної служби міліції включала в себе: функціональну підготовку; тактику дій особового складу в типових і екстремальних ситуаціях; вогневу підготовку; загальнопрофільну підготовку (медична підготовка, засоби зв'язку і спеціальної техніки, цивільна оборона), а також психологічну та фізичну підготовку, що впливало на особистість в цілому.

Особистісна тривожність досліджуваних за час застосування розробленої нами програми знизилася з $33,05 \pm 0,69$ бала до $30,63 \pm 0,79$ бала. Різниця між середніми арифметичними показниками дещо менша (2,42 бала), ніж у змінах ситуативної тривожності, проте теж статистично достовірна $p < 0,05$.

Дещо знизилась і агресивність досліджуваних експериментальної групи, з $41,02 \pm 1,08$ до $39,84 \pm 0,97$ балів. Різниця між середніми арифметичними показниками (1,18 бала) статистично не достовірна $p > 0,05$.

Розглянемо більш детально завдання, зміст і організацію психологічної та фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ, у процесі яких і реалізовувалась інноваційна програма розвитку психомоторики суб'єкта для діяльності в екстремальних умовах.

Ми враховували те, що згідно з «Настановою про організацію фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ», фізична підготовка спрямована на всебічний гармонійний розвиток працівників, виховання в них високих морально-вольових якостей, формування навичок застосування прийомів самозахисту без зброї, подолання смуг перешкод, прищеплення особовому складу потреби фізичного та морального вдосконалення, готовності до виконання службових обов'язків.

Зміст психологічної підготовки досліджуваних експериментальної групи визначався відповідними програмами та тематичними планами, що складались службою психологічного забезпечення, психологами разом з працівниками, відповідальними за службову підготовку в задіяних підрозділах міліції.

Психологічна підготовка, згідно з вимогами, реалізовувалась як комплекс заходів психолого-педагогічного характеру, спрямованих на формування, підтримку і розвиток у працівників міліції, які брали участь у дослідженні, психологічних та морально-ділових якостей, необхідних для здійснення самоконтролю і таких, що забезпечують психологічну готовність до дій у типових та ризиконебезпечних ситуаціях при виконанні службових завдань.

Значною мірою ця готовність визначалася рівнем самоповаги особистості. Так, за 14 тижнів застосування програми підготовки до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах у працівників органів внутрішніх справ фактор оцінки (O) зріс з $9,25 \pm 0,39$ до $11,29 \pm 0,39$ балів (табл. 5).

Таблиця 5

Зміни прояву особистісних рис (в балах) досліджуваних експериментальної групи після 14 тижнів тренувальних занять

Показники, що досліджувались	Кількісні характеристики		
	до формувального експерименту, $M \pm m$	після 14 тижнів тренувальних занять, $M \pm m$	різниця
Оцінка	9,25±0,38	11,29±0,39	2,04
Сила	10,72±0,32	12,35±0,41	1,63
Активність	4,69±0,30	5,78±0,31	1,09

Різниця між середніми арифметичними (2,04 бала) статистично достовірна $p < 0,001$. Отже, суб'єкти психомоторної активності почали сприймати себе як носіїв професійно значущих важливих характеристик, стали більш задоволеними рівнем своєї підготовленості до дій в ризиконебезпечних умовах.

Заняття з особовим складом з психологічної підготовки організовувались головними (старшими) психологами під загальним керівництвом начальників служб, органів і підрозділів внутрішніх справ.

Питання психологічної підготовки відпрацьовувалися також на практичних заняттях з функціональної, вогневої, фізичної, тактичної та інших видів підготовки особового складу.

Можна стверджувати, що система психомоторної підготовки, яка відпрацьовувалася інтегровано з іншими видами підготовки, зокрема психологічної та фізичної, сприяла зростанню вольових виявів особистості за 14 тижнів застосування інноваційної розвивальної програми з 10,72±0,32 до 12,35±0,41 бала. Різниця між середніми арифметичними (1,63 бали) статистично достовірна $p < 0,01$. Отже, працівники патрульної служби міліції після формувального експерименту більш впевнені в своїх діях, що виконуються в ризиконебезпечних умовах, більшою мірою спроможні здійснювати самоконтроль своєї психомоторної активності в екстремальних умовах і більш впевнені в своїх силах.

У системі службової підготовки ми застосовували типові форми навчання, такі як: практичні заняття, оперативні тренування, командно-штабні і тактико-спеціальні навчання з управління силами і засобами в умовах ускладнення оперативної обстановки, семінари. Застосовувались індивідуальний та груповий методи навчання.

Ми враховували, що сучасна професійна діяльність працівників патрульної служби міліції вимагає забезпечення їх постійної готовності до активного виконання своїх професійних обов'язків, розв'язання поточних психомоторних завдань, що виникають під час несення служби. Водночас діяльність патрульної служби міліції характеризується високою відповідальністю за виконання службових обов'язків, забезпечення прав і свобод громадян, захист їх здоров'я та життя в умовах порушення правопорядку та закону, що пов'язано з постійним ризиком, можливою необхідністю застосування спеціальних засобів та вогнепальної табельної зброї. В таких ситуаціях співробітники патрульної служби міліції піддаються особливій психологічній та фізичній небезпеці, насамперед під час екстремальних ситуацій, масових заворушень, групових порушень громадського порядку, діяльності організованих злочинних груп тощо. Тому недостатня психофізична активність може призвести до невиконання важливих завдань в повному обсязі і, як наслідок, отримання травм, поранень і навіть загибелі правоохоронців.

Усі ці характеристики зумовлюють необхідність якісної, насамперед психомоторної підготовки працівників органів внутрішніх справ до ефективного здійснення службової діяльності, до виявів власної активності.

Застосування інноваційної програми підготовки співробітників органів внутрішніх справ до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах дозволило підвищити їх активність з $4,69 \pm 0,30$ до $5,78 \pm 0,31$ бала. Різниця між середніми арифметичними (1,09 балів) статистично достовірна $p < 0,05$. Можна припустити, що застосування експериментальної програми до певної міри сприяло розвитку схильності досліджуваних до ініціації професійних дій на ґрунті більшої впевненості в своїх силах.

Отже, у процесі психологічної підготовки працівників патрульної служби міліції до дій в екстремальних умовах ми прагнули виробити у співробітників уміння швидко визначати ознаки основних форм екстремальних ситуацій та сформувані у них навички застосування адекватних методів та засобів їх подолання. Працівники міліції вчасно помічають фактори загрози і мають більше часу для прийняття ефективних рішень, виконання релевантних психомоторних дій. Зменшується кількість випадків професійної недбалості у міліціонерів та, відповідно, і кількість помилок у професійній діяльності.

Висновки

1. Організація психомоторної підготовки працівників органів внутрішніх справ на основі розробленої інноваційної програми дозволила знизити їх ситуативну та особистісну тривожність. Дещо знизилась і агресивність досліджуваних експериментальної групи.

2. Збільшення психологічних складових в психомоториці (насичення живих рухів думкою) за 14 тижнів застосування програми підготовки до прояву психомоторних якостей в екстремальних умовах дозволило покращити досліджуваним самооцінку своїх особистісних рис, які необхідні для роботи в ризиконебезпечних ситуаціях, збільшити вольові вияви, підвищити активність.

Перспективи подальших наукових розвідок ми вбачаємо в дослідженні чинників, що забезпечують емоційну стійкість, здатність до переробки інформації та точність рухів у психомоторних діях суб'єктів екстремальної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гришко Н. Т. Совершенствование системы движений с учётом особенностей интенференций, возникающих в процессе выполнения двигательных действий : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Николай Тимофеевич Гришко; Киев. гос. ин-т физич. культ. – К., 1978. – 23 с.
2. Забродин Ю. М. Основные направления исследования деятельности человека-оператора в экстремальных условиях / Ю. М. Забродин, В. Г. Зазыкин // Психологические проблемы деятельности в особых условиях. – М. : Наука, 1985. – С. 5-16.
3. Ильин Е. П. Психомоторная организация человека : учебник для вузов / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2003. – 384 с.
4. Камаль Хассан Аль-Зухби Формирование двигательного навыка с учетом психической напряжённости деятельности спортсмена : автореф. дис... канд. психол. наук : 19.00.01 / Хасан Аль-Зухби Камаль; Ин-т психологии. – К., 1984. – 159 с.
5. Корольчук М. С. Адаптація та її значення в системі психофізіологічного забезпечення діяльності / М. С. Корольчук // Вісник. Збірник наукових статей Київського міжнародного університету. Серія : Педагогічні науки. Психологічні науки. Випуск II. – К. : Правові джерела, 2002. – С. 211-213.

6. Корольчук М. С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах / М. С. Корольчук, В. М. Крайнюк. – К. : Ніка-Центр, 2006. – 580 с.
7. Ломов Б. Ф. Психическая регуляция деятельности: избранные труды / Б. Ф. Ломов. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2006. – 624 с.
8. Озеров В. П. Психомоторные способности человека / В.П. Озеров. – Дубно : Феникс + , 2002. – 320 с.
9. Платонов К. К. Вопросы психологии труда / К. К. Платонов. – М. : Медицина, 1970. – 224 с.
10. Розе Н. А. Психомоторика взрослого человека / Н. А. Розе. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1970. – 128 с.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Grishko N. T. Sovershenstvovanie sistemy dvizhenij s uchetom osobennostej intenferecij, vznikajushhij v processe vypolnenija dvigatel'nyh dejstvij : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Nikolaj Timofeevich Grishko; Kiev. gos. in-t fizich. kul't. – K., 1978. – 23 s.
2. Zabrodin Ju. M. Osnovnye napravlenija issledovanija dejatel'nosti cheloveka-operatora v jekstremal'nyh uslovijah / Ju. M. Zabrodin, V. G. Zazykin // Psihologicheskie problemy dejatel'nosti v osobyh uslovijah. – M. : Nauka, 1985. – S. 5-16.
3. Il'in E. P. Psihomotornaja organizacija cheloveka : uchebnik dlja vuzov / E. P. Il'in. – SPb. : Piter, 2003. – 384 s.
4. Kamal' Hassan Al'-Zuhbi Formirovanie dvigatel'nogo navyka s uchetom psihicheskoj naprjazhennosti dejatel'nosti sportsmena : avtoref. dis... kand. psihol. nauk : 19.00.01 / Hasan Al'-Zuhbi Kamal'; In-t psihologii. – K., 1984. – 159 s.
5. Korol'chuk M. S. Adaptacija ta її znachennja v sistemi psihofiziologichnogo zabezpečennja dijal'nosti / M. S. Korol'chuk // Visnik. Zbirnik naukovih statej Kiïvs'kogo mizhnarodnogo universitetu. Serija : Pedagogichni nauki. Psihologichni nauki. Vipusk II. – K. : Pravovi dzherela, 2002. – S. 211-213.
6. Korol'chuk M. S. Social'no-psihologichne zabezpečennja dijal'nosti v zvichajnih ta ekstremal'nih umovah / M. S. Korol'chuk, V. M. Krajnjuk. – K. : Nika-Centr, 2006. – 580 s.
7. Lomov B. F. Psihicheskaja reguljacija dejatel'nosti: izbrannye trudy / B. F. Lomov. – M. : Izd-vo «Institut psihologii RAN», 2006. – 624 s.

8. Ozerov V. P. Psihomotornye sposobnosti cheloveka / V. P. Ozerov. – Dubna : Feniks + , 2002. – 320 s.
9. Platonov K. K. Voprosy psihologii truda / K. K. Platonov. – M. : Medicina, 1970. – 224 s.
10. Roze N. A. Psihomotorika vzroslogo cheloveka / N. A. Roze. – L.: Izdatel'stvo Leningradskogo universiteta, 1970. – 128 s.

R.T. Simko. Features of the subjects' personality traits formation before the show of psychomotor skills in extreme conditions. We proved that subject's preparation to the manifestation of psychomotor skills in extreme conditions is a complex, multi-level and long-term process that involves the development of psychomotor skills, improvement of coordination abilities and development of emotional and volitional sphere, educating the capacity for self-control and self-regulation.

The theoretical and experimental studies of this problem were analyzed, which allowed to argue that the effectiveness of the entity in extreme conditions increases with the level of his personal, functional, technical and tactical training. It is noted that the structural components of training program for the subject to the manifestation of psychomotor skills in extreme conditions has not still been found.

We propose the program of the personality traits formation which are necessary for the development of the subject's psychomotor activity in extreme conditions. The model of the profession that requires manifestation of psychomotor skills of the subject in extreme conditions was chosen to be the activity of the police officers.

We proved that the usage of an innovative program by police officers before the manifestation of psychomotor skills in extreme conditions during 14 weeks allowed them statistically to reduce situational (before duty) and personal anxiety, to increase self-esteem, strong-willed manifestations and activity.

The formed personality traits, skills that are mastered, have developed in the subjects of dangerous activity the professional diligence and ability to perform professional duties in extreme conditions.

Key words: personality traits, psychomotor, psychomotor quality, police, extreme conditions, psychological preparation.

Отримано: 5.06.2014 р.